

als het bevel tot den aanval gegeven wordt. Hij is een held, zonder zich daarop te laten voorstaan, hij verricht de dapperste daden, zonder eenige eerdarvan te verwachten.

Doet zijn teekening is niet het doel van den schrijver. In het tweede deel komt de aanvoerder naar voren. Een ijdele generaal, die het leven van honderden dappere soldaten offert, om een nieuwe ridderorde te verkrijgen, die hij graag naast zijn vele andere zag hangen. Hij weet dat de aanval dien hij zal bevelen, talloze levens zal vragen en dat het doel bijna zeker niet zal bereikt worden. Maar als hij onverhoopt mocht slagen, dan zal hij anderen hebben overtroefd en door zijn overmoed afgunst kunnen opwekken bij zijn meerderen, die geen edeler motieven hebben dan hij, maar minder roekeloos zijn.

Ondanks hun wanhopigen moed slagen zijn soldaten er niet in, buiten de prikkeldraadversperingen te komen. Zij weten, dat ze het niet kunnen, dat ze moeten vallen, maar ze gaan, omdat ze moeten. En als dan het kleine gedeelte van het regiment dat nog over is, terug gaat naar de eigen linie, ziet de generaal zijn verwachting in bloed en kruidamp opgaan. In zijn ijdelheid getroffen, wil hij nog tientallen der overgebleven soldaten laten doodschietsen. Er moeten voorbeelden gesteld worden, wegens betoonde lafhartigheid. En geen van zijn superieuren houdt den wreedaard terug. Ze beperken het aantal slechts tot vier, één uit iedere compagnie, omdat ze meerderen niet kunnen verantwoorden. Slechts één compagniescommandant weigert aan dit afschuwelijk spel mee te doen, omdat hij weet dat allen zich als helden gedroegen. De anderen kiezen er een, waar ze iets tegen hebben, of laten eenvoudig loten, wie er wegens lafheid zal worden gefusilleerd, als „voorbeeld”. Een kriegsraad treedt het recht met voeten en is willoos werktuig in de hand van een immorele legerleiding. Het afschuwelijk drama wordt onder de meest lugubere omstandigheden volvoerd. De eer van den generaal is gered.

De beschrijving van dit afschuwelijk feit is soms diep treffend door tragische bewogenheid. De schrijver weet van alle effecten gebruik te maken. En toch bevredigt dit boek in het geheel niet. De ensceening is zoo opzettelijk, dat de tendenz er dik op komt te liggen. Geen der hogere aanvoeders deugt, hun verantwoordelijkheidsbesef is geheel zoek, ze vielen slechts hun rivaliteiten bot, ten kosten van duizenden menschenlevens. Van hogere instincten, vaderlandsliefde en heldendeugd is geen spoor te vinden. Het is alles één droeve tragedie.

Dat de schrijver op misstanden wil wijzen is zijn goed recht, maar dat hij daarvoor allen eerbied voor bekende en onbekende grootheden ons ontnemen wil, is grof onrecht. Door zijn generaliseeren van wat helaas misschien wel voorkwam, verliest zijn boek de objectiviteit, die den lezer moet overtuigen.

Daar komt nog bij, dat er vele gedeelten in den roman voorkomen zoo grof realistisch en zoo godslasterlijk, dat het boek voor ons ten eenen male onaanvaardbaar is, alleen reeds daarom.

Gr.

H. S.

MUZIKALE KRONIEK

„Petrus Datheens Psalmen Davids”

(in Dr J. Pollmann's „Ons Elgen Volkslied”)

door Jan Zwart.

IV.

Doet dus Dr Pollmanns voorstelling, gelezen al het hierboven geciteerde, onrecht aan den ernst en de waardigheid en de goede zorg, die onze Calvinistische Vaders bezielden bij de vaststelling hunner Synode-artikelen over tekst en melodie der aangenomen kerkliederen, nóg onheuscher bejegen Dr Pollmann hen als hij ze tracht voor te stellen als imbecielen die dachten een wonder-schoonen zangbundel gewonnen te hebben, vrij van wereldsche smetten, terwijl ze psalmmelodiën op even zoo goed wereldlijke deuntjes als de Souterliedekens waren rijker geworden, maar, zegt Dr Pollmann ironisch: „de Nederlander wist het niet en „wat niet weet, dat niet deert”, m. a. w. dus: de onnoozelen dachten citroenen gekocht te hebben, doch doodgewone knollen werden hun deel.

Nu moet gezegd worden dat Dr Pollmann wat dit laatste betreft, de bewering n.l. dat onze psalmen Fransche volksliedjes zijn, niet alleen staat. Nagenoeg iedereen die van tijd tot tijd gewoon is, als het over deze geschiedenis gaat, een duit in het zakje te doen, komt met hetzelfde oude liedje aan-neuriën op gezag van zijn Opper-zegsman Douen: de psalmwijzen van Bourgeois en Maitre Pierre, het zijn niets anders dan hier en daar min of meer gerepareerde, geïmiteerde, gecamoufleerde volkswijzen!

En zoo zal ook dus Dr Pollmann wel uit „Het Rhythme in den Zang der Gemeente bij den Eeredienst der Protest. Kerken” op blz. 31 naverteld hebben Ds Haspers: „Maar toen men de Fransche psalmwijzen hoorde, vonden velen — immers men herkende de daarachter liggende volkslieders (die intusschen volstrekt niet verhevener waren dan de Zuid-Nederlandsche) voor het meereendeel niet — dat de Souterliedekens van Jonker van Nyevelt „seer onstichtelijk en God betert” „seer ghemeen” waren, en ons volk, dat voor het „buitenlandsche altijd wijd open staat, zag met „verlangen de vertaling der Fransche Psalmen „door Datheen tegemoet.”

Nu moet vooral, het zij terloops opgemerkt, iemand als Ds Hasper, die alles wat maar buitenlander is te hulp haalt bij zijn ondernemingen, iets zeggen van dien trek in ons volk naar buitenlandse import, temeer daar deze volstrekt zoo exclusief-Hollandsch niet blijkt te zijn, als we terzelfder tijd nagaan wat de Voorrede van Corn. Beckers in 1602 uitgegeven „Psalter” op hetzelfde punt van zijn landgenooten schamperend aanvoert:

„Es ist bei vns Deutschen ein elend ding, das vns der fürwitz also reitet, quod sumus admiratores rerum exoticarum & conlemtores propriarum, was frembd vnd seltzam ist, das halten wir hoch, vnd entgegen, was Gott vns bescheret, ob es schon besser vnd herrlicher ist, so wird es verachtet. Also gehet es mit den lieben Psalmen Davids auch. Weil Ambrosius Lobwasser D. die Psalmen Davids „auff frembde, Frantzösische vn für den Welt-lüsternden Ohren lieblich klingende Melodeyen „gesetzt hat, also, das man sie auff vier stimmen „singen kan, so wird derselbe Psalter publice „und priuatum so hoch gehalten, als wenn nichts „besseres künde gefunden werden, vngeachtet das „es fürwar mit den reimen messig ding ist, welche „meistes theils gezwunge, vnverstendlich, vn gar „nicht nach der art Deutscher Reimen, sondern „mehr nach der Frantzösischen manir gemacht „sein”. (Zie Wolfrum „Die Entstehung d. deutschen Ev. Kirchenliedes”, blz. 135.)

Het is wel waar dat toen de Psalmmelodieën er nog niet waren, toen nog alleen de vertalingen, de teksten in het licht kwamen, de woorden gezongen werden op allerlei wat er maar op paste. Riggensbach in zijn „Der Kirchengesang in Basel seit der Reformation” op blz. 33 deelt er van mee: „Florimond de Rémond, een vijand der Reformatie, meldt welk een gunst een tijdlang Marots psalmen aan het Fransche hof genoten. Hij herinnert zich den Dauphin, de latere Hendrik II, „aangetroffen te hebben terwijl deze met zijn muziek-kapel den door hem zelf gecomponeerden „128sten Psalm zong en speelde. Dit was Hendriks „lievelingspsalm, omdat deze uitdrukking gaf aan „het verlangen dat in hem liefde, n.l. dat zijn „vrouw hem kinderen zou schenken. Verder „spreekt Florimond van een anderen psalm, en wel „den 42sten, dien deze Prins bij voorkeur op de „jacht zong. Van de Dauphine Katherina van Medeis bericht hij, dat zij voor zich den 6den Psalm „uitgekozen had op een potsenmakersnarren-melodie. Evenzoo had Diana van Poitiers, de bijzit „van den Dauphin zich den 130sten Psalm als „lijfszang verkozen en daartoe een volksdans als „melodie gebruikt. En eindelijk: Koning Anton „van Navarre zong Psalm 43 op een Bransle de „Poitou (eveneens een danswijze).”

„Er is in het algemeen geen grond om deze „mededeelingen te betwijfelen. De gewoonte, geliefde volksmelodieën met teksten van geestelijke „liederen te voorzien, was toenmaals vrijwel regel. „Dat echter de melodieën voor de genoemde psalmen in gebruik bleven is evenwel niet het geval. „Florimond zelf merkte in tegendeel op: deze Psalmen waren nog niet in de muziek gezet waarop „men ze later bij de predicatie zong. Mitsdien staan „improvisaties aan het Fransche hof en de kerkelijke composities op de gelijklopende psalmteksten volkomen onafhankelijk van elkander.”

En ook later werd de toevlucht niet genomen tot volkszangen of liedwijzen want het is niet waar dat „De Psalmmelodieën zijn oorspronkelijk Volksmelodieën met een uitgesproken dynamisch karakter, zoodat van een principiële verschil met de Souterliedekens van Van Zuylen v. Nyevelt nauwelijks gesproken kan worden” (Dr P. op blz. 101) maar... wij kunnen kort zijn... onze lange rede die wij hier thans niet kunnen houden maar wel haar korte zin is: de psalmmelodieën waren en zijn nog, op geen enkele uitzondering na, op zichzelf staande, oorspronkelijke composities! — ook al beweren Douen en zijn naschrijvers, dat Psalm-zooveel en zooveel lijken op wereldlijke wijsje-dit en volksliedje-dat. Er is geen oogenblik sprake van, dat onze Psalter een samengeraapt allegaartje is, bijeen gesprokkeld uit allerlei muziek-motiefjes, -loopjes en -trekjes, samengeflanst uit diverse schalksch-amoureuze liedjes en ondeugende mopjes van verdacht allooi. Wat ze wel zijn dat is: dat ze zóó door hun makers zijn bewerkt en samengesteld, dat ze nagenoeg op geen andere zangvoois lijken, zelfs niet eens op een van hen onderling. Ieder van hen heeft een eigen karakter, een apart cachet, draagt een van elkander verschillende physionomie!

„Belanghende 't gheluydt ofte de wijze des ghesangs, ons heeft beter ghedocht dat se behoorden „maligh te wesen op sulcken voet als de selue „hierin yutghedrukt staet, op datse een wichtigh „heyt ende zedicheyt soude hebben tot desen hand-diel dienende, ja (soo alreede gheseydt is) om dies „te bequamelijker in den kercken ghesonghen te „werden. Wt Geneuen den 10 Junij 1543”, aldus Calvijn in zijn „Epistre av lectrvr”.

En wie misschien nog aan zou willen komen dragen met wat iedereen opsomt, en ook Dr Pollmann deed:

„Psalm 65 lijkt opvallend veel op „Petite camusette” en „Au bois, au bois Madame”, Psalm 79 herinnert maar al te sterk aan het minneliedje „Secourez-moi, Madame, par amour”, de melodie van Psalm 81 vertoont overeenkomst met het bekende „Sur le Pont d'Avignon”, Psalm 107 is vrijwel gelijk aan „Un coeur amant”, Psalm 120 komt tamelijk sterk overeen met „Madame la régente, ce n'est pas de la façon”, Psalm 138 met „Une pastourelle gentille” en de Lozang van Simeon met „Le dur regret que j'ai de ma Maitresse.”

die knoep in zijn oor wat Georg Münzer in „Hans Sachs als Musiker” („Die Musik” 5, Jahr. Heft 19) zegt over even zulke „sterke overeenkomsten” (waarvan duizenden voorbeelden in de Muziek-literatuur te vinden zijn en waarvan er óók gebruikt zijn door Roomsche hymnologen (Bäumker) om Luthers koraalmelodieën te deprimeeren):

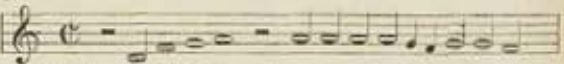
„Hier valt ongetwijfeld de overeenstemming of saamhoorigheid op van den tweeden en vierden regel met een gedeelte uit het Lutherlied „Een vaste burg”. Nu is de Sachs-melodie vroeger gecomponeerd dan Luthers koraal. Ook was, zooals bekend is, Luther het meestergezang niet vreemd. Echter zou het dwaas zijn te gelooven, dat Luther daarom dit motief ook aan Sachs ontleend had. Evenzoo absurd als de veronderstelling, dat Luther zijn Koraal uit fragmenten van het Katholieke kerkgezag „zusammengestückt” had. Bovendien komt dit motief nog vóór Hans Sachs zeer dikwijls voor, bij minstens 20 verschillende Meesters.”

Maar behalve wat hier staat, houde hij ook nog in het oog, waarvoor Wolfrum in „Die Entstehung und erste Entwicklung des deutschen evang. Kirchenliedes” onder „Die Französischen Psalmenweisen” in een noot op blz. 127 waarschuwt:

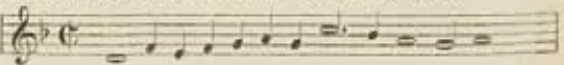
„Wat voor domheden overigens ook hier gedeelteerd worden, toont Riggensbach van de Melodie op Psalm 38, die met een spotlied op Francois de Montmorency's verloving in verband wordt gebracht. Het laatste kan alleen het jaar 1508 aangaan, aldus niet slaan op Marot, die reeds zijn Psalm gedicht had in 1530.”

En ten laatste moet hij, behalve oogen en ooren goed gebruiken, ook zijn verstand laten gaan of hier niet een jongmaatsjes-bedrijf aan het werk is geweest, dat muzikkundig nog niet eens een a van een b kan onderscheiden.

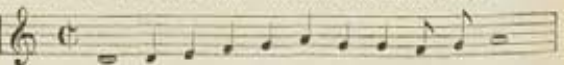
Want wáarin „herinnert” de melodie van Ps. 79 aan die van het liedje „Secourez moi, Madame, par amours”?

Wáarin „gelijkt” de wijze van Ps. 81 op die van: „Sur le pont d'Avignon”? (Wat trouwens niet eens kan daar klakkelooze overschrijvers als Van Millingen („De Kerkzang”) uit Douen, niet eens bemerkt hebben dat dit de voors was waarop van Nyevelt zijn Souterliedekes Ps. 81 stelde):

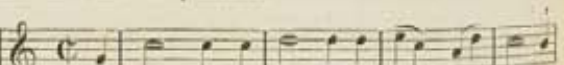

Wáarin „komt overeen” de melodie van Psalm 120 met die van „Madame la régente, ce n'est pas de la façon”? (wat ook onmogelijk kan daar, evenals de vorige, ook deze verzuimd is aangekeken te worden als Souterlied-melodie):

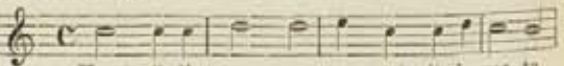

Maar ook al zou hier en daar eenige overeenkomst zijn — weet men wel dat nóg allerlei schijnbare gelijkenissen tusschen melodieën en melodieën zijn te constateeren?

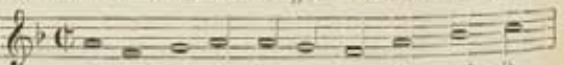
Toch is niemand zoo dom om Haydn plagiaat te verwijten tegenover v. Flemming of omgekeerd, als de één componeert:

De Heem'-len ver-ha-len de Macht des Hee-ren en de ander:

Hoort gij die stem-ma, roe-pend uit de ver-te. Zoo ook stelt niemand zich meer te kijk, door Psalm 123 verwantschap toe te dichten met het Oud-Nederl. Valeriuslied „O Heer die daer”:

Ik hef tot U die in den He-mel zit. O Heer, die daer des he-mels ten-te spreijdt

De kronieksel
gekt op:

Een lezer is
nieken van 5
correctie geeft
van 1 Mei, we
Wij zijn va
Wij er ook
doen, dan w
klaren, dat P
van in geno
waarde heeft
hand gesteld
deeling, ons g
We hopen,
zegge men he

Eindelijk is d
schrijver, als wa
geweest aan d
amsterdamse
zijn zwart-zijn
onwaarheid
erigens niet
in dezen schrij
ald. We laten
Maar niet hot
rug tegen een
val van per
ateur komt. H
aar geacht, zó
naden met de
verhoudingen t
Hoe diep zi
aarbij in dit g
erwils spreke
reken. Dat inz
schrijver op loo
zijn tweeden
dat hij — inza
matjes afgaat,
net de kwestie
geweest was, i
schriften v
hand van n
onderstellingsge
en ter zake van
niets te make
staant met een
nacht voorts
eggen zonder v
enken aan „De H

Dat inzake de
et name in
mode, zich m
annen voordoe
ene hooggesche
dreef in „Fr
er enige ges
omair predikar

In de midde
het Rapport v
de arbeid zelf
En toen ging
De oorzaak
En het resul
Dit staat in d
„Naar aanle
K. van Dijk b
thans met zij
maandblad „K
Heeg”. Alzoo
de kerken in
hij voortaan w
Ten aanzien
de synode dez
van Friesland
hef behooren

Een onnooz
brieven, die b
zendingsynod
Er waren in
de kwesties, w
doze zending
hoogst belangr
en Gezangen e
de Generale S
de tuchtzaken
die op de Par
Wij mochten
zendende kerk
handelingen g
Hierbij kwar
van Keboemen
dig werd geac
De motiveeri
was: „Hangen
Heeren zoo sel
den schijn va
klager en Ds
landen. Vanda
aanklacht, me
aan Ds Rullma
is ingediend e
schillen staat”